

De pijn van een scheiding treft vooral moeders met jonge kinderen

JORNT MANDEMAKERS

Jonge kinderen vergroten de negatieve gevolgen van scheiding voor het welbevinden van de ex-partners. Onderzoek op basis van de Netherlands Kinship Panel Study wijst dat uit. Vooral het welbevinden van moeders van jonge kinderen gaat er sterk op achteruit. Voor mannen en vrouwen zonder jonge kinderen zijn er geen nadelige effecten te traceren.

Foto: Matthijs/Flickr

Kinderen verhogen de drempel om uit elkaar te gaan en toch zijn er in Nederland bij meer dan de helft van de scheidingen minderjarige kinderen betrokken. Bij de 35 duizend echtscheidingen in 2014 waren in 56 procent van de gevallen kinderen in het spel. En dat aspect is zorgwekkend want uit Amerikaans onderzoek blijkt dat vooral moeders met jonge schoolgaande kinderen nadelige effecten ondervinden van een scheiding. Er is in Nederland veel onderzoek gedaan naar de negatieve gevolgen van scheiding voor het welzijn van ex-partners, maar de rol die het hebben van kinderen daarin speelt is tot nu toe onderbelicht gebleven.

Waarom zou het hebben van jonge kinderen de gevolgen van een scheiding verergeren? De periode rond een scheiding brengt veel stress met zich mee en het is moeilijker daar mee om te gaan als tegelijkertijd de zorg voor jonge kinderen doorloopt. Je zou ook kunnen stellen dat een scheiding de zorg voor jonge kinderen een stuk lastiger maakt. De zorg komt dan immers vaak op de schouders van één ouder terecht. In het merendeel van de gevallen is dat de moeder. Ook hebben kinderen vaak moeite met een scheiding wat weer tot schuldgevoelens bij ouders kan lei-

den. Daarnaast zijn de nadelige financiële gevolgen van een scheiding groter als er (jonge) kinderen in het spel zijn. Zo is het voor ex-partners moeilijker om een zelfstandig huishouden te voeren als werk gecombineerd moet worden met de zorg voor (jonge) kinderen. Dit speelt waarschijnlijk vooral voor moeders. Uit eerder onderzoek blijkt dat een nieuwe partner het 'beste medicijn' is om nadelige gevolgen van een scheiding teniet te doen. Kinderen verlagen echter de kans op het vinden van een nieuwe partner en dat geldt vooral voor moeders omdat zij veelal met de kinderen 'blijven zitten'. Verder zorgt het hebben van gezamenlijke kinderen met een ex ervoor dat er meer contact over de opvoeding van de kinderen is, waardoor conflicten met de ex kunnen voortduren en het scheidingsproces langer duurt en moeilijker is.

Is ook in Nederland een scheiding voor moeders van jonge kinderen nadeliger? Met de Netherlands Kinship Panel Study (NKPS) kan dit worden uitgezocht. We maken gebruik van alle vier de rondes van de NKPS. Respondenten die gehuwd of ongehuwd samenwoonden bij aanvang van de studie werden gevolgd over een periode van maximaal 13 jaar (2002-2014). We bekijken alleen de effecten van een eerste scheiding en alleen in de NKPS-ronde volgend op de scheiding. We gaan na wat de rol is van het hebben van gezamenlijke kinderen met de ex-partner ten tijde van de scheiding en kijken naar de leeftijd van het jongste kind. We gaan ervan uit dat scheidingen van samenwoningrelaties en huwelijken even zwaar zijn en maken dan ook geen onderscheid.

In 2006-2007 waren 158 (3,9%) van de 4.088 (on)gehuwde samenwoners uit de eerste ronde (2002-2004) uit elkaar gegaan. In 2010-2011 en 2014, toen het onderzoek herhaald werd, waren dit er respectievelijk 95 (3,2% van 2.987) en 42 (2,1% van 1.990). Hierdoor komt het totaal aantal scheidingen op 295, bij 187 vrouwen en 108 mannen. Ongeveer een op de vijf vond direct na de scheiding weer een nieuwe samenwoningpartner. Kinderen van 18 en jonger komen in ongeveer de helft van de scheidingen voor en die van 12 jaar en jonger komen in ongeveer een derde voor.

Zijn en haar scheiding

Figuur 1 geeft het welbevinden weer voor en na de echtscheiding voor mannen en vrouwen in de

verschillende onderzoeksrondes. Zowel mannen als vrouwen rapporteren een lager welbevinden na de scheiding dan ervoor; het kleinere verschil voor mannen is niet statistisch significant. De daling van het welbevinden na scheiding lijkt met ongeveer een half punt niet erg groot. Dit komt ten eerste omdat dit een gemiddeld echtscheidingseffect is; voor sommigen kan het effect groter of kleiner zijn. En ten tweede, omdat de negatieve gevolgen van een scheiding niet beklijven maar afnemen na verloop van tijd en de NKPS-ronden slechts om de 3 à 4 jaar plaatsvonden. Het blijkt dat zowel mannen als vrouwen die *gaan scheiden* ongeveer 1 punt lager welbevinden (op een 25-punts schaal) rapporteren vóór de scheiding dan mensen die bij elkaar blijven. Dit zou een anticipatie-effect van de scheiding kunnen zijn en/of kunnen duiden op al bestaande problemen vóór de scheiding. Mannen rapporteren over het algemeen een hoger welbevinden dan vrouwen (bijna 1 punt verschil). Voor een meer zuivere schatting van de gevolgen van een scheiding kijken we alleen naar de verandering in welbevinden door de tijd heen bij dezelfde personen. Zo houden we rekening met verschillen in welbevinden die al voor de scheiding bestonden tussen mensen die gaan scheiden en zij die bij elkaar blijven en tussen mannen en vrouwen. Daarnaast houden we rekening met leeftijd, tijdsduur sinds de scheiding (gemiddeld 20 maanden) en leeftijd van het jongste kind.

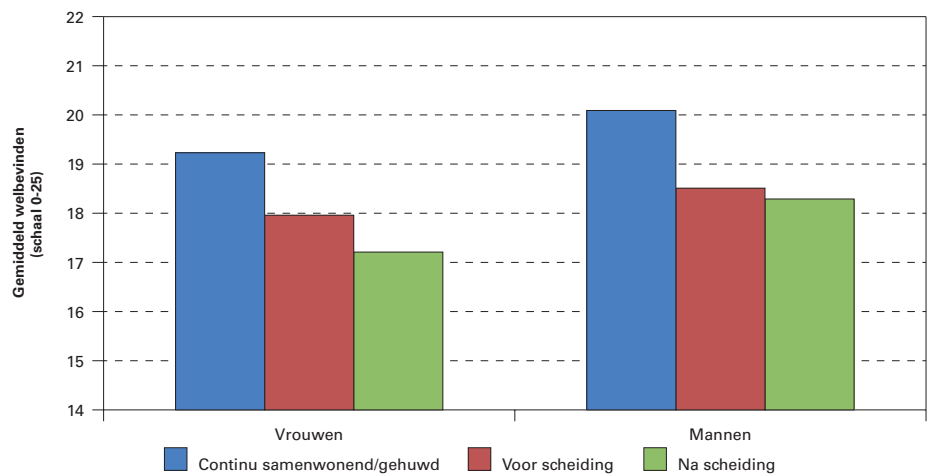
Kinderen bij scheiding

Maaakt het hebben van kinderen uit voor de psychologische gevolgen van een scheiding? In figuur 2 is de voorspelde verandering in welbevinden na een scheiding uiteengezet naar het wel of niet hebben van een jongste kind in de leeftijd 0-6, 7-12 of 13-18 jaar voor vrouwen. We tonen alleen de resultaten voor vrouwen, omdat er te weinig gescheiden mannen zijn om gefundeerde uitspraken te kunnen doen. Zoals verwacht, zijn de negatieve gevolgen van een scheiding vooral voor vrouwen met de allerjongste kinderen groter. In lijn met de hierboven geformuleerde verwachting blijkt dat vooral moeders met kinderen van 0-6 jaar oud het zwaar hebben na een scheiding. Het welbevinden van moeders met de jongste kinderen daalt met maar liefst twee punten. Naarmate het jongste kind ouder is nemen de negatieve gevolgen voor moeders af.

Conclusie

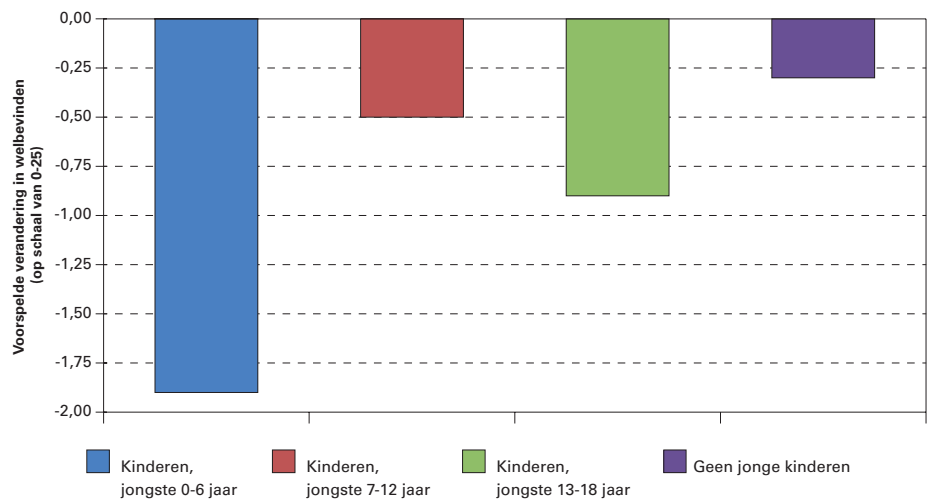
De consequenties van scheiding voor het welbevinden lijken negatiever te zijn voor vrouwen dan mannen. Scheidingen pakken vooral negatief uit als er jonge kinderen in het spel zijn. Verschillen tussen mannen en vrouwen komen sterker naar voren als gekeken wordt naar de leeftijd van het jongste kind. Deze resultaten komen overeen met eerder onderzoek uit de Verenigde Staten. Vooral moeders met jonge kinderen gaan zwaarder gebukt onder de gevolgen van een scheiding dan moeders met oudere kinderen en/of vrouwen zonder gezamenlijke kinderen met de ex-partner. Indien er jonge kinderen zijn dan is een scheiding meestal complexer. Het is daarom niet geheel uit te sluiten dat het negatieve effect ten dele komt doordat er bij scheidingen met jonge kinderen grotere proble-

Figuur 1. Gemiddeld welbevinden van continu samenwonenden/gehuwden en gescheidenen voor en na de scheiding voor vrouwen en mannen, 2002-2014

Bron: NKPS.

Figuur 2. Voorspelde verandering in welbevinden voor vrouwen als gevolg van een scheiding naar het hebben van gezamenlijke kinderen en leeftijd jongste kind, 2002-2014

Bron: NKPS.

men spelen. Dat verklaart echter niet het verschil tussen vrouwen en mannen. Nader onderzoek zou zich kunnen richten op het waarom van het grote verschil tussen vrouwen en mannen.

Jornt Mandemakers, Universiteit Wageningen, e-mail: jornt.mandemakers@wur.nl

LITERATUUR:

- Kalmijn, M. en C.W.S. Monden (2006), Are the negative effects of divorce on well-being dependent on marital quality? *Journal of Marriage and Family*, 68(5), pp. 1197-1213.
- Kalmijn, M. (2008), Scheiding in de NKPS. Risico's, initiatieven, motieven en gevolgen. *DEMOS*, 24(5), pp. 10-12.
- Rokven, J. en C.W.S. Monden (2011), Scheiding altijd schadelijk voor welbevinden? *DEMOS*, 27(2), pp. 4-6.
- Williams, K. en A. Dunne-Bryant (2006), Divorce and adult psychological well-being: Clarifying the role of gender and child age. *Journal of Marriage and Family*, 68(5), pp. 1178-1196.

WELBEVINDEN

Welbevinden is gemeten met de zogenoemde Mental Health Inventory schaal (MHI-5). Dit zijn vijf vragen over de gemoedstoestand in de afgelopen vier weken. Het zijn vragen over de mate van zenuwachtigheid, rustig voelen, neerslachtigheid, gelukkig voelen en in de put zitten op een schaal van 'voortdurend', 'meestal', 'vaak', 'soms', 'zelden' en 'nooit'. Voor dit onderzoek nemen we de som van deze vragen (0 tot 25): hoe hoger de score, des te hoger het welbevinden.